

## Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1916 kl. 3 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse av 18 § 1, 2, 8, 9, 31, 44 och 52 punkterna i lagen om val till riksdagen.*

*Närvarande:* herrar Edén, Hellberg, Bellinder, von Geijer, Kjellén\*, Olof Olsson, Stadener, von Mentzer, von Bahr, von Zweigbergk, greve Alexander Hamilton, Larsson i Västerås, Persson\* i Malmö, Räf, Hallén, Hallendorff\*, Kropp\*, Janson i Bråten, Karlsson i Mo och Gustafsson\* i Brånsta.

\*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 171, vari Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

### Lag

**om ändrad lydelse av 18 § 1, 2, 8, 9, 31, 44 och 52 punkterna i lagen om val till riksdagen.**

Härigenom förordnas, att 18 § 1, 2, 8, 9, 31, 44 och 52 punkterna i lagen om val till riksdagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

1. Stockholms stads första valkrets, innefattande Nikolai, Kungsholms, Bromma, Maria, Katarina och Brännkyrka territoriella församlingar;
2. Stockholms stads andra valkrets, innefattande Klara, Jakobs, Johannes, Adolf Fredriks, Gustav Vasa, Mattei, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oskars territoriella församlingar;

*Bihang till riksdagens protokoll 1916. 5 saml. 16 häft. (Nr 18.)*

8. Östergötlands läns norra valkrets, innefattande Aska, Finspånge läns, Björkekinds, Östkinds, Lösings och Bråbo härad, Memmings härad utom Borgs kommun, Hammarkinds och Skärkinds härad samt städerna Motala och Söderköping;

9. Norrköpings och Linköpings valkrets, innefattande Norrköpings stad med Borgs kommun samt Linköpings stad;

31. Älvsborgs läns mellersta valkrets, innefattande Flundre, Väne, Bjärke, Vätle, Ale, Kullings och Gäsene härad samt städerna Vänersborg, Alingsås och Trollhättan;

44. Kopparbergs läns norra valkrets, innefattande Leksands och Gagnefs, Rättviks, Mora, Orsa, Älvdals samt Särna och Idre tingslag;

52. Jämtlands läns norra valkrets, innefattande Undersåkers och Offerdals, Sunne, Ovikens och Hallens, Lits och Rödöns samt Hammerdals tingslag.

Denna lag träder i kraft beträffande 1, 2, 8, 9, 31 och 44 punkterna av förevarande paragraf dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling, men beträffande 52 punkten den 25 augusti 1916.

Till stöd för detta förslag har föredragande departementschefen i det till propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden den 17 mars 1916 anfört följande:

1:o)

Ändringar i lagen om val till riksdagen a) på grund av Bromma kommuns införlivning med Stockholm.

»Sedan Kungl. Maj:t den 2 november 1915 förordnat, att Bromma kommun, som då hörde till Sollentuna härad av Stockholms län, skulle från och med år 1916 införlivas med Stockholms stad, erfordras, på sätt redan i ärendet om införlivningen blivit påpekat, ändring i den paragraf — 18 § — av lagen om val till riksdagen, genom vilken valkretsindelningen för valen till andra kammaren blivit fastställd.

Då enligt § 14 riksdagsordningen vart och ett av rikets län så ock Stockholms stad skall utgöra en eller flera valkretsar, måste Bromma kommun, som nu ingår i Stockholms läns södra valkrets, efter införlivningen med Stockholm hänföras till någon av valkretsarna inom Stockholms stad.

För närvarande är Stockholm delat i två valkretsar, av vilka den ena — stadens första valkrets — omfattar Nikolai, Klara, Kungsholms, Maria, Katarina och Brännkyrka territoriella församlingar och den andra

— stadens andra valkrets — innefattar Jakobs och Johannes, Adolf Fredriks, Gustav Vasa, Mattei, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oskars territoriella församlingar. Invånarantalet var vid 1914 års slut — den senaste tidpunkt, från vilken några officiella siffror äro kända — i första valkretsen 204,302 och i den andra 181,968. Jämlikt nådiga kungörelsen den 13 maj 1914 om det antal riksdagsmän i andra kammaren, som varje valkrets för val till kammaren äger utse, för treårsperioden 1915—1917, äger första kretsen utse, 8 och andra kretsen 7 riksdagsmän. Folkmängdsiffran för Bromma kommun var vid 1914 års slut 5,713.

Efter det överståthållarämbetet anmodats inkomma med yttrande rörande den förändring av valkretsindelningen i Stockholm, som påkallades av Bromma kommuns införlivning med Stockholm, har överståthållarämbetet inhämtat yttrande av Stockholms magistrat. I detta yttrande anför magistraten:

*Magistraten  
Stockholm.*

Fördelades folkmängden i huvudstaden den 31 december 1914, 386,270 personer, på de 15 representanter, staden ägde utse, bleve valkvoten 25,751. Mot de åtta representanterna skulle således svara en folkmängd av 206,008 och mot de sju en folkmängd av 180,257. Vid en jämförelse med ovannämnda faktiska folkmängds-siffror för de båda kretsarna visade sig alltså, att första kretsen vore något över-representerad i förhållande till sin folkmängd och andra kretsen något under-representerad. Lades till den förutvarande folkmängden talet för Bromma bleve totalsumman för huvudstaden 391,983 och valkvoten 26,132. För Brommas förande till första kretsen talade dess läge intill Kungsholms församling, som tillhörde denna krets. Häremot kunde invändas, att den redan befintliga skillnaden i folkmängden mellan de båda kretsarna därigenom ökades. Men denna omständighet torde ej hava något att betyda sedd för sig utan endast sammanställd med det faktum, att första kretsen hade åtta representanter och andra kretsen sju. Ty då stadsgandena om val till andra kammaren i det hela vore baserade på ett representanttal i förhållande till folkmängden, borde detta beaktas även här. Med Bromma lagt till första kretsen bleve dess folkmängd 210,015. Valkvoten 26,132, multiplicerad med åtta, gäve 209,056 — således cirka 1,000 mindre. För andra valkretsen bleve folkmängdsiffran fortfarande 181,968, medan sju gånger 26,132 gäve 182,924 — således cirka 1,000 mera. Första kretsen bleve således något under-representerad och andra kretsen något över-representerad, men förhållandet kretsarna emellan bleve dock jämnare än före Brommas tillkomst och ovanligt nära fullt jämviktsläge, sett ur relationen mellan folkmängd och representanttal.

På grund av det anförda hade det synts magistraten, att, med bibehållande av de båda valkretsarna i övrigt oförändrade och fördelningen dem emellan av representantplatserna oförändrad, Bromma församling borde läggas till första valkretsen.

I sitt i ärendet avgivna utlåtande yttrar överståthållarämbetet:

Överståthållarämbetet delade magistratens mening att Brommaområdet borde förläggas till den första valkretsen, men med hänsyn till den avsevärda skillnaden

*Överståt-  
hållarämbetet.*

i folkmängd de båda valkretsarna skulle erhålla, om enbart denna åtgärd vidtoges, ville ämbetet förorda, att Klara församling samtidigt flyttades från den första valkretsen till den andra. Då invånarantalet i Klara församling vid 1914 års slut uppgått till 12,336, skulle första kretsen enligt nu kända folkmängdsiffror därefter komma att innehålla 197,679 och andra kretsen 194,304 invånare. En sådan uppdelning av folkmängden på de särskilda valkretsarna syntes i sig själv lämpligare än den av magistraten föreslagna. Från den av magistraten framhållna synpunkten måste åter dess förslag anses fördelaktigare, men å andra sidan torde förtjäna framhållas, att den möjligheten ej vore utesluten, att genom Bromma sockens inkorporering och den normala ökningen av folkmängden i Stockholm det snart nog kunde inträffa, att Stockholm finge utse ännu en representant i andra kammaren, samt att, efter vad det ville synas, första valkretsen enligt den av magistraten förordade indelningen i så fall skulle komma att utse 9 riksdagsmän mot andra valkretsen 7, medan vid överflyttning av Klara församling till andra valkretsen vardera kretsen skulle äga utse 8 riksdagsmän.

Departements-  
chefen.

I likhet med magistraten och överståthållarämbetet håller jag före, att Bromma kommun på grund av sin belägenhet bör hänföras till första valkretsen.

Beträffande därefter frågan, om på grund av Brommas läggande till första valkretsen någon del av denna valkrets bör överflyttas till andra valkretsen, ansluter jag mig till överståthållarämbetets förslag. Det torde böra tillses, att skillnaden i folkmängd emellan stadens båda valkretsar ej blir alltför stor. Redan nu är första kretsen i berörda hänseende väsentligt större än den andra, och denna ojämnhet skulle skärpas, därest Bromma kommun, utan ändring av första kretsens område i övrigt, lades till denna krets. Genom avskiljande därifrån av Klara territoriella församling och dess hänförande till andra kretsen skulle däremot olikheten bli på lämpligt sätt utjämnad.

Genomförandet av detta förslag påkallar icke någon ändring uti den punkt — 3 — i 18 § vallagen, i vilken omfattningen av Stockholms läns södra valkrets bestämts genom angivande av de härad, skeppslag och städer, av vilka kretsen består och bland vilka ingår Sollentuna härad, som med sitt efter Bromma sockens utbrytning återstående område fortfarande tillhör kretsen. Däremot måste givetvis de i paragrafens första och andra punkter förekommande uppräknningar av de till vardera av Stockholms stads första och andra valkretsar hörande territoriella församlingar ändras.

b) på grund  
av andra  
ändringar i  
rikets

Vid bestämmandet i 18 § vallagen, av vilka administrativa områden de särskilda valkretsarna för val till andra kammaren bestå, har dessas omfattning angivits på sådant sätt, att man vid tillkomsten inom

ett valkretsområde av en ny stad i allmänhet måste ändra lagen så, att den nya staden blir särskilt nämnd såsom beståndsdel av vederbörande valkrets.

administra-  
tiva eller  
judiciella  
indelning.

Genom resolution den 5 november 1915 har Kungl. Maj:t, som ej ansett sig böra bevilja det område, vilket under benämningen Trollhättan villkorligt förunnats stadsrättigheter, egen jurisdiktion, funnit gott medgiva, att Trollhättan finge med ingången av år 1916 inträda i utövning av stadsrättigheterna.

Trollhättan har intill årsskiftet hört till Väne härad, som ingår i Älvsborgs läns mellersta valkrets.

Uppkomsten av nämnda stad läser alltså påkalla ändring i 31 punkten av 18 § vallagen.

Även till följd av överflyttning av visst område från land till stad samt ändringar beträffande tingslagen i några domsagor har avfattningen av vallagens ifrågavarande paragraf kommit att i vissa punkter icke överensstamma med vad för närvarande gäller. Jämväl i dessa hänseenden torde vara skäl att vidtaga rättelser.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 23 december 1914 har sålunda förordnats, att Östra Eneby kommun, som då tillhörde Bråbo härad, skulle från och med år 1916 införlivas med Norrköpings stad. Enligt gällande lydelse av punkt 8 av 18 § vallagen, avseende Östergötlands läns norra valkrets, ingår i kretsen Bråbo härad utom Östra Eneby kommun. Sistnämnda kommun angives i följande punkt såsom tillhörande Norrköpings och Linköpings valkrets. Då Östra Eneby kommun på grund av nyssnämnda beslut numera är en del av Norrköpings stad, utgöra kommunens undantagande från Bråbo härad i punkt 8 och dess särskilda angivande jämte Norrköpings stad i punkt 9 oegentligheter, vilka lämpligen böra undanröjas.

Till området för Koppjarbergs läns norra valkrets höra, enligt 44 punktens nuvarande lydelse, bland annat Gagnefs, Leksands och Rättviks tingslag, vilka tre tingslag till den 1 januari 1916 tillsammans bildat Nedansiljans domsaga. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 11 juni 1915 har emellertid Gagnefs och Leksands tingslag med detta års ingång förenats till ett tingslag under namn av Leksands och Gagnefs tingslag. Detta nya tingslag torde sålunda böra i stället för de båda, av vilka det bildats — Gagnefs tingslag och Leksands tingslag — upptagas i punkt 44 bland ifrågavarande valkrets' beståndsdelar.

Till Jämtlands läns norra valkrets räknas enligt 52 punktens nuvarande lydelse bland annat Sunne, Ovikens, Hallens, Undersåkers och Offerdals tingslag, vilka tillsammans bilda Jämtlands västra domsaga.

Då emellertid Kungl. Maj:t enligt beslut den 10 april 1915 och den 28 januari 1916 bestämt, att denna domsaga skall från och med den 25 augusti 1916 vara indelad i två tingslag sålunda, att Undersåkers och Offerdals nuvarande tingslag skola bilda ett tingslag under benämningen Undersåkers och Offerdals tingslag samt Sunne, Ovikens och Hallens nuvarande tingslag skola bilda ett tingslag, benämnt Sunne, Ovikens och Hallens tingslag, torde därav föranledd jämkning böra vidtagas i avfattningen av ifrågavarande punkt.»

Utskottet har vid granskning av det till utskottet hänvisade lagförslaget ej funnit anledning till någon erinran, varför utskottet hemställer,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 maj 1916.

På utskottets vägnar:

NILS EDÉN.